

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.5.00/34.0527

Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Řízená výchovná činnost Výtvarná výchova, pracovní výchova, hudební výchova

Autor materiálu: Mgr. Zdeňka Stašková

Datum (období) vytvoření: 18. 9. 2013

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Předmět: Psychologie, 3, ročník

Sada: PS6

Číslo DUM: 05

Tematická oblast: Vývojová psychologie – školní věk až stáří

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 9. 10. 2013

Ověřující učitel: Mgr. Veronika Plecerová

Třída: ZLY 3

Popis způsobu použití materiálu ve výuce:

Výuková elektronická prezentace slouží jako názorná podpůrná pomůcka výkladu učitele. Téma výtvarná, pracovní a hudební výchova vhodně doplňuje období kojence, batolete a předškolní věk. Prezentace výstižně a názorně zachycuje nejdůležitější momenty výkladu, které si mohou žáci zaznamenat a využít při domácí přípravě.

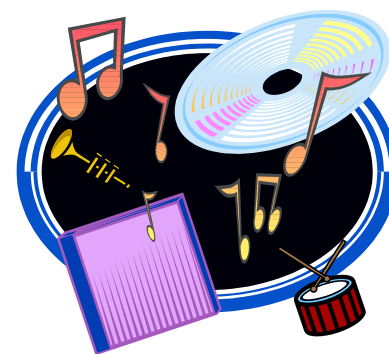
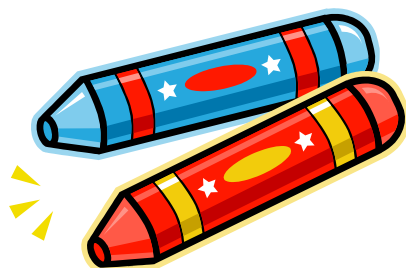
Tento výukový materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŘÍZENÁ VÝCHOVNÁ ČINNOST

VÝTVARNÁ, PRACOVNÍ A HUDEBNÍ VÝCHOVA

Výtvarná výchova

- **Charakteristika**
- Je součástí estetické výchovy
- Výtvarný projev se vedle pohybového řadí mezi základní aktivity dítěte
- Má významný podíl na formování osobnosti dítěte
- Manipulací s různými materiály získává dítě nové zážitky, zkušenosti, procvičuje jemnou motoriku a osvojuje si smysl pro krásu
- Využíváme i přírodní materiály, koláže, modelování, stříhání, trhání, vlepování
- Kvalita výtvoru je podmíněna intenzitou pocitu libosti
- Výtvarný proces umožňuje neverbální projev, jehož pomocí může vyjádřit své pocity, obavy, přání i představy

Výtvarná výchova

- **Cíl**
- Rozvoj tvořivosti dětí při práci s výtvarným materiálem
- Poskytnout dítěti co nejvíce možností pro manipulaci s barvami a liniemi
- Vzbuzování radosti z výtvoru

- **Výtvarný projev v útlém dětství prochází třemi vývojovými stadii:**
 - Stadium bezobsažného čmárání
 - Stadium obsažného čmárání
 - Stadium znakové kresby

Metodika vedení dětské kresby

- **Stadium bezobsažného čmárání**
- Období přípravy na vlastní výtvarnou činnost, první polovina druhého roku
- Dítě se seznamuje s možností zaznamenání pohybu ruky na papír
- Tvary nejsou ničemu podobné
- Metodika práce:
 - Vsedě na zemi nebo v poloze na břiše, případně vstoje u stolku
 - Používáme měkké materiály (rudka, uhel, křídly namočené v mléce), jasné živé barvy, velký papír (1 x 2 m)
 - Necháme dítě čmárat samo s chutí a co nejvíce, nevedeme dítěti ruku – projev radosti z činnosti

Metodika vedení dětské kresby

- **Stadium obsažného čmárání**
- Neliší se z formálního hlediska od prvního stadia, ale snažíme se vnášet do kresby určitý obsah
- Dítě do kresby dodatečně vkládá obsah, samo sděluje, co nakreslilo
- Má-li čmárání získat obsah, musíme dětem poskytnout zážitky, které svou kresbou vyjádří (jak se točí kola u auta, prší, svítí sluníčko...)
- Zmenšení papíru (1 x 0,5 m); i mastné pastely, libovolný výběr barev; libovolná poloha při kreslení

Metodika vedení dětské kresby

- **Stadium znakové kresby**
- Koncem třetího roku a později
- Dítě vyjadřuje jednoduchými znaky skutečnosti, bez detailů a podrobností
- Maximálně aktivizujeme fantazii a představivost
- Papír (A1, A3, A4), vsedě u stolku, pastelky, vodové barvy, fixy apod.
- Dítě kreslí libovolné téma – nejvíce ze svého okolí
- Možná motivace procházkou, dle ročního období, dle literární předlohy
- Vždy chválíme a vystavujeme

Vývoj kresby lidské postavy

- Lidská postava je nejčastější námět dětských kreseb
- Poprvé zpravidla **mezi 3. – 4. rokem**, má nejčastěji oválnou formu s připojenými vertikálními a paprskovitými čarami, **tzv. „hlavonožec“**
- **Kolem 5. roku** proporce hlavy a trupu, délka a připojení končetin nejsou dosud v souladu, trup zpravidla menší než hlava...
- **Kolem 6. roku** zdokonalení proporcí částí lidského těla, zřetelné členění, lidskou postavu kreslí ještě po částech, které mechanicky připojuje **tzv. montovaná kresba**, postupně připojuje detaily (uši, vlasy – jen po obvodu hlavy, oděv...)

Vývoj kresby lidské postavy

- **V 7. roce** dochází k zpřesnění proporcí, paže na správné místo, i krk, dokonalejší oblečení a účes
- **V 8. roce** kresba částečně přechází do profilu, mění se její technika, děti většinou tvarují jednu linii a kreslí současně krk, rameno a paži **tzv. integrovaná kresba**, profil zpočátku nedokonalý
- **V 9. letech** již pokusy zachytit kresbou pohyb, obličej s podstatnými rysy, oblečení také s detaily
- **V 10 – 11 letech** perspektivní zachycení, tvarování, stínování, vývoj kresby je dokončen a dále se zdokonaluje

Význam a využití dětské kresby

- Výpověď o psychickém světě dítěte
- Poznání schopností dítěte, problémy, jeho vidění světa
- Souvislost výtvarné činnosti s vývojem motorickým, rozumovým a emocionálním
- Pro psychologa je významné jak dítě kreslí, jak sedí, jakou dobu kreslí, zda gumuje apod.
- Kresbou dítě také uspokojuje potřebu komunikace, navazuje kladný kontakt s dospělým
- Jako léčebný prostředek se využívá v **arteterapii**, kde jde především o vyjádření pocitů
- Využívání výtvarného projevu v psychologii patří mezi oblíbené **psychometrické a projektivní přístupy**

Pracovní výchova

- **Charakteristika**
- Prolíná se veškerými činnostmi dítěte
- Je úzce spjata s vývojem motorických dovedností, s rozvojem rozumových funkcí a citových a mravních aspektů osobnosti dítěte
- Má komplexní charakter, uskutečňuje se v průběhu celého dne, v neustálém kontaktu dítěte s prostředím
- Podílí se na vytváření vědomého a tvořivého přístupu dítěte ke světu

Pracovní výchova

- **Cíl**
- Rozvoj jemné motoriky
 - Při hře (manipulační, konstruktivní, napodobivé)
 - Při práci s materiálem (papír, plastelína, těsto, písek, přírodní materiály...)
- Rozvoj při běžných denních činnostech
 - Hygiena
 - Oblékání
 - Stravování

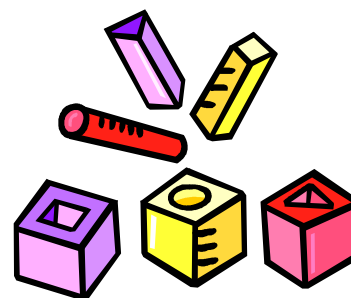

Metodika pracovní výchovy

- **Metodika rozvoje pohybu ruky**
- Výchova k sebeobsluze a samostatnosti
- Osamostňování v hygienických úkonech (umývání, stolování, obouvání, zouvání, zapínání knoflíků...)
- **Metodika manipulačních her**
- Manipulace s předměty a poznávání vlastností materiálu (přesypávání, vkládání, překládání...)
- **Metodika konstruktivních her**
- Záměrná manipulace s materiálem, kdy se něco tvoří, staví
- Použití stavebnic – dle věku (velké, barevné, lehké tvary – kostky, sloupy, destičky, cihly...)

Metodika pracovní výchovy

- **Vývoj konstruktivních dovedností**
- Stavění do výšky
 - 2 – 4 kostky na sebe (začátek 2.roku)
- Stavění do délky
 - Řazení kostek za sebe a překlenutí prostoru (2 roky)
- Ohraničení prostoru
 - ohrádky, ploty, garáže
- Nakloněné roviny
 - skluzavky, schody (3 roky)

Hudební výchova

- **Charakteristika**
- Hudba je pro dítě hrou a zážitkem, při němž může projevit svou spontánnost, osobitost, pocity a nálady
- Mezi první hudební podněty patří řeč, v jejímž výrazovém rejstříku je zahrnuto tempo, rytmus, melodie, dynamika
- Již po prvním měsíci upoutávají pozornost předměty, které vydávají zvuk
- Základním principem je aktivní zapojení dítěte do prožívání hudby, zejména rytmu, protože to je temperamentu dětí velmi blízké

Hudební výchova

- **Cíl**
- Příznivě ovlivňovat tělesný a duševní vývoj dětí
- Rozvíjet rozumovou, pohybovou a citovou stránku dítěte
- Rozvíjet soustředění na zvukové podněty
- Podporovat sluchovou citlivost za účelem postupného rozlišování hudebních a ostatních zvuků
- Vyvolat v dětech kladné emoce, uvolnění a radost a aktivizovat je způsobem přiměřeným jejich věku a zdravotnímu stavu

Metodika hudební výchovy

- **V kojeneckém období**
- Dítě reaguje na příjemné zvuky
- Na dítě působí komplex podnětů
 - Sluchový – zpěv, hra na hudební nástroj
 - Zrakový – poutače (šátek, pohyb hraček, maňásek...)
 - Pohybový – kolébání, hopsání, úklony...
- **3. – 6. měsíců** – pomalejší písničky, ukolébavky, zrakové poutače u rychlejších písní
- **6. – 10. měsíců** – použití zrakových poutačů a maňásků
- **10. – 12. měsíců** – chrastítka, poutače, maňásky, hudební hračky, hudební nástroje,

Metodika hudební výchovy

- **V batolecím období**
- Organizační formy
- **Hudební chvílka**
 - Každý den 3 – 5 minut
 - Procvičování známých písní
- **Hudební zaměstnávání**
 - 1 x týdně
 - Nové písně a opakování již známých
- **Komplexně hudebně pohybová činnost**
 - Uplatnění písní a pohybu

Metodika hudební výchovy

- Hudební výchovu tvoří více činností
- **Vokální činnost**
 - Dechová a hlasová cvičení
 - Rytmizace (tleskání, dupání, bouchání s kostkou) a melodizace řeči, zpěv písní
- **Instrumentální činnost**
 - Rytmický doprovod pomocí hudebních nástrojů nebo pomůcek
- **Sluchová činnost**
 - Poslouchání písní a později rozlišování hudebního (zpěv, nástroj) a nehudebního charakteru (zvířata, činnost lidí)
- **Taneční činnost**
 - Spojení hudby s pohybem

Metodika hudební výchovy

- **Metodický postup nácviku písně**
- Analytický – celá píseň a potom rozebíráme na části
- Syntetický – jednotlivé části a potom celá píseň

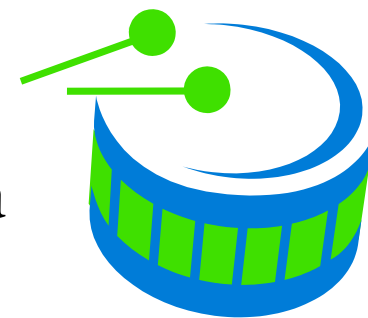
- Základní zásady práce
 - Vždy motivace (obrázky, vyprávění k písni...)
 - Dostatečná zásoba říkadel, popěvek, veršů a písniček
 - Správná výslovnost
 - Vyvětrané, prostorné a čisté prostředí
 - Zařazování nových činností s výchovným záměrem

Metodika hudební výchovy

- **Hudební nástroje**

- Rytmické

- bubínek, činely, triangel, ozvučená dřívka, klepadla
- rolničky, chrastítka, tamburína, rumba koule...

- Melodické

- Zobcová flétna
- Klávesová foukací harmonika

- Melodicko-rytmické

- Zvonkohra
- Xylofon

Zaměstnání nemocných dětí

- Je účelným naplněním volného času dítěte v nemocnici
- Přivádí dítě na veselejší myšlenky, vzbuzuje v něm chuť k životu
- Zásady:
 - Zvolit vždy až po dohodě s ošetřujícím lékařem
 - Prvním pravidlem musí být zachování a utužení tělesného a duševního zdraví dítěte
 - Musí být bezpečné, hygienické, přiměřené věku a zdravotnímu stavu

Zaměstnání nemocných dětí

- Zásady
- Zaměstnání by mělo vyvolávat pocit radosti
- Výchova má posílit i vztah dítěte ke kolektivu a k rodině
- Prvním krokem musí být vždy sebeobsluha a samostatnost
- Dítě má mít pocit, že svou prací pomáhá ostatním a dělá jim radost (kresba, básnička, dárek...)
- Vždy chválit
- Je-li dítě postižené či vážně nemocné přizpůsobit zaměstnání jeho schopnostem

Osnova výchovného zaměstnání

- **Druh:** (TV)
- **Úkol (cíl):** (co se mají děti naučit...)
- Počet dětí:
- Věk:
- **Obsah:** (vše přesně vypsát)
- **Pomůcky:** (vše přesně vypsát)
- **Organizace:** (příprava dětí a prostředí)
- **Metodický postup:**
 - Motivace: (pohádka, básnička, vyprávění...)
 - Hlavní část: (přesně vypsát postup)
 - Závěrečná část: (ukončení, úklid pomůcek)
- **Zhodnocení:** (jak se vše dařilo, jak děti reagovaly, co se naučily, konkrétně u každého dítěte...)

Otázky a úkoly:

- Co je cílem výtvarné výchovy batolat?
- Jakými stádii vývoje prochází dětská kresba?
- Jakým způsobem musíme motivovat výtvarné práce?
- Pomocí kterých činností a her můžeme realizovat úkoly pracovní výchovy?
- Připravte si pracovní hru s papírem pro 5-leté dítě na dětské klinice, které má klid na lůžku.
- Připravte a realizujte v jeslích hudební chvílku jednoduché písně s rytmizací.
- Podle naučených zásad hudební výchovy naučte spolužačky jednoduchou lidovou písničku.
- Připravte si písemně výtvarnou, pracovní a hudební výchovu pro věkovou kategorii, kterou vám určí vyučující a použijte ji při své praxi v nemocnici a v jeslích.

Seznam použité literatury a pramenů:

- ČECHOVÁ, V. MELLANOVÁ, A. KUČEROVÁ, H. *Psychologie a pedagogika II*. 1.vyd. Informatorium Praha: 2004. 160 s. ISBN 80-7333-028-8.
- LANGMEIER, J. LANGMEIER, M. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie* 1.vyd. H&H Praha: 1998. 132 s. ISBN 80-86180-03-4.
- ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie* dotisk 1.vyd. UP Olomouc: 2001. 175 s. ISBN 80-7067-953-0.
- CYRUSOVÁ, E. a kol. *Metodické pokyny pro výuku psychologie cvičení* 1.vyd. SZŠ 5. května Praha: 1996
- Všechny obrázky použité v prezentaci jsou kliparty Microsoft Office on-line: <http://office.microsoft.com> .